

Terezínská iniciativa 91

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

červen 2018

***V neděli 22. dubna jsme všichni byli lidmi
ve Valdštejnské zahradě na tradičním setkání,
které pořádalo ICEJ, letos už po patnácté.***

Foto Michal Stránský

Michal Foršt**Veronika Sedláčková**

Kulturou proti antisemitismu 2018

Letos jsme se již po patnácté sešli v neděli 22. dubna, asi 400 lidí, na Kafkově náměstí v Praze. Jak už je pro akci ICEJ snad samozřejmé, bylo krásné teplé počasí, slunce svítilo o překot. Přišla i skupina českých, německých a dánských studentů, která nazítrí společně navštívit Památník Terezin. Ve 14 hod. od schodů u vchodu do kostela sv. Mikuláše zazněly šofary, poté za zvučným hlasem kantora Michala Foršta a za zpěvu hebrejských písní se účastníci pochodu vydali za transparenty a vlajkami českými a izraelskými vlajkami, mnozí s praporky v rukou, Maislovou ulicí, dále podél Pinkasovy synagogy nejprve k zastavení na Palachově náměstí. Tam vystoupila skupina mladých členů Tanečního centra Praha za doprovodu emotivní hudby, kterou pro toto představení složil Michal Sedláček (syn Lenky Sedláčkové

– scenáristky dnešního programu). Zatančili neméně emotivní scénu (v choreografii Igora Vejsady) symbolizující hrůzu koncentračních táborů, smrti i konečné vysvobození a vznik nového svobodného státu, Izraele. Pak už se šlo dál přes most do Valdštejnské zahrady. Tam se k pochodujícím přidalo dalších asi 200 posluchačů. Ti starší se usadili, ostatní stáli. Škoda, že nikdy není dost sedadel! Na jedné straně to ukazuje, že o akci je zájem, ale trochu víc pohodlí by přece jen neškodilo.

Moderátorkou kulturního odpoledne byla Veronika Sedláčková, scénář připravila Lenka Sedláčková a o hudební doprovod se postaralo izraelské jazzové trio Yotama Silbersteina. Hlavními tématy dne byla jednak vzpomínka vážící se k Jom ha-Šoa a boj proti antisemitismu u nás i v Evropě a také 70. výročí vzniku Izraele a přemístění

českého velvyslanectví do Jeruzaléma jako důkaz uznání Jeruzaléma za hlavní město Izraele.

Program zahájil kantor Michal Foršt židovskou modlitbou Avinu še bašamajim (Otče náš, který jsi na nebesích), překrásně ji do češtiny přeložil a přednesl herec Jan Potměšil. Je krásné, že on si tuto akci opravdu nikdy nenechá ujít! Poté místopředseda Senátu Jaroslav Kubera pronesl projev, v němž zdůraznil zejména, že antisemitismus a nebezpečí v Evropě stoupá a že si velice přeje, aby přibývalo těch, kteří nejsou lhostejní vůči páchanému zlu. A také, že není správné mlčet, když svět obviňuje Izrael, který jen právem hájí svou, neustále nepřáteli ohrožovanou existenci.

Další řečník, J. E. izraelský velvyslanec Daniel Meron pohovořil k 70. výročí vzniku Státu Izrael. Mnohé

Irena Nerudová a Jan Potměšil**Alexandr Fried**

Jaroslav Kubera**Daniel Meron a Mojmir Kallus**

starověké národy zmizely, splynuly, nedochovaly se. Avšak Židé, ač vyhnáni z vlasti, rozváti do exilu jako listí, se udrželi a po 2 tisíciletích se vrátili zpět a založili svůj stát. I když menora zhasla se zbořením Chrámu, dnes ji lze opět vidět na izraelském státním znaku. Izrael je dnes prosperující zemí, jedinou demokracií na Blízkém východě. Řekl, že je hrdý, že reprezentuje Izrael právě zde v České republice, protože na rozhodujícím vítězství v osvobozené válce v r. 1948 se podílelo i Československo dodávkou embargovaných zbraní a letadel a výcvikem bojových pilotů a že si velice váží i dnešního postoje českého státu k Izraeli. A dodal, že přes trvající nebezpečí Židé nesmějí ztrácet naději a víru, že jednou, přes všechna protiventství, tam zavládne mír.

Následovalo scénické čtení pásma z knihy „Přátelství navzdory Hitlerovi“ od Judity Matyášové o osudech obětí nacistické genocidy, v provedení herců

Jana Potměšila a Ireny Nerudové. Na to pak navázal projev pamětníka holocaustu a výjimečného člověka, prof. Alexandra Frieda, jemuž bude za několik dní 93 let. Nikdo by mu je nehádal. Bystrý, čilý, vzdělaný, univerzitní profesor – historik. Kromě vzpomínek na rodinu, domov, koncentrační tábory a pochod smrti, zdůrazňoval několikrát, že je hrdý na to, že je Žid a sionista. A že má proč být na to hrdý. Po něm přistoupil k mikrofonu Tomáš Kraus, tajemník FŽO, se zprávou o projevech antisemitismu v ČR v minulém roce. I když u nás není antisemitismus tak výrazný a agresivní, zdaleka mu není konec. Nejvíce se objevuje zejména na sociálních sítích, a to jak tzv. pravicový i levicový. Ale s antisemitskými potížemi se lze setkat i v jednání některých lokálních úřadů. Takže je stále na místě proti tomu nadále bojovat.

Tomáše Krause na jevišti vystřídala senátorka Daniela Filipiová,

světlovlasá charismatická žena, která se pohybuje na vozíku s ručním pohonem, ale přesto se zúčastnila celého pochodu a s milým úsměvem odmítla nabídku mé kamarádky, že ji bude cestou tlačít. Paní senátorka přečetla publiku svou důraznou petici proti antisemitismu nejen v ČR, ale i v celé Evropě. Přiblížila posluchačům současnou neblahou situaci v Evropě s tím, že je nutno proti tomu konečně začít něco dělat. Petici otiskujeme samostatně v plném znění, ke stažení a podepsání je na webové adrese: <http://www.filipiova.cz/politika/odkazy/petice-antisemitismus.pdf>

S krátkým proslovem vystoupil závěrem Mojmir Kallus, viceprezident světového ICEJ a ředitel české pobočky. Hlavní myšlenkou, kterou je vždy prolnta tato akce je to, co napsal TGM, že způsob, jak se národy chovají k Židům je měřítkem jejich kultury. A že k vítězství zla postačí, když slušní lidé neučiní nic (Edmund Burke). Účastníci tohoto

Tomáš Kraus**Daniela Filipiová**

Yotam Silberstein Trio**Mojmír Kallus**

shromáždění mají ihned možnost něco udělat – alespoň podepsat Petici ICEJ za přemístění české ambasády do Jeruzaléma a Petici proti antisemitismu paní senátorky Filipiové. Po skončení programu, který uzavřela píseň Jeruzalém ze zlata v podání Michala Foršta,

se proto mnoho lidí postavilo do dlouhé fronty, aby mohlo obě petice podepsat. Přítomné mezitím osvěžilo pár doušků vína nebo šňávy a drobné zákusky, pak už zbývá ještě si popovídat se známými – a pomalu domů. Jak to odpoledne uteklo!

Přidejte se i vy ostatní aspoň tím, že podepíšete obě petice, na internetu čekají i na váš podpis!

*Michaela Vidláková,
foto Michal Stránský*

Pro Senát PČR

PETICE PROTI NÁRŮSTU ANTISEMITISMU V ČESKÉ REPUBLICĚ A V EVROPĚ

Téměř osmdesát let od začátku 2. světové války, se opět setkáváme v České republice, ale zejména v evropských a dalších státech s výraznými projevy antisemitismu. Je zcela nepřijatelné se těmto projevům nebránit a je třeba s nimi vyslovit absolutní nesouhlas, a to nejen vzhledem k památce šesti milionů židů, kteří zahynuli v nacistických vyhlazovacích táborech.

Antisemitismus bohužel přichází po mnoho tisíciletí opakovaně. Je smutné, že i dnes, v takzvané moderní době, která si dává za cíl hájit práva menšin a zajistit právo na svobodu vyznání, se toto odporné smýšlení opět ve velké míře objevuje.

Vyzývám proto prezidenta republiky, vládu, členy obou komor Parlamentu a všechny, kteří s projevy antisemitismu nesouhlasí, aby jasně dali najevo, že toto v České republice nebude tolerováno.

Dodatek k petici

Vzhledem k tomu, že 18. září 2014 proběhlo na půdě Senátu PČR Shromáždění proti antisemitismu organizované senátkou Danielou Filipiovou, prosím plénum Senátu, zda by nezhodilo přijetí následujícího usnesení:

1. Senát PČR nesouhlasí s projevy antisemitismu. Jakékoliv projevy nenávisti proti skupině osob jsou v naší zemi protiústavní a jsou proti Listině základních práv a svobod, která je součástí našeho právního řádu.
2. Členové zahraničních delegací Senátu PČR budou interpelovat reprezentanty zemí, ve kterých dochází k výrazným antisemitským projevům, co jejich vláda a příslušné orgány činné v trestním řízení dělají, aby tyto projevy eliminovali a zejména veřejně a důsledně odsoudili.
3. Senát PČR vyzývá české členy Evropského parlamentu, aby otázku sílícího antisemitismu předložili Radě EU a Komisi, aby se tímto problémem zabývala.
4. Senát PČR žádá členy vlády, zejména pak premiéra a ministra vnitra, aby při jednáních se svými zahraničními kolegy z těch zemí, ve kterých se projevy antisemitismu objevily, vyžadovali vysvětlení, jak se k tomu jejich vláda staví a co podniká pro eliminaci těchto nesmírně nebezpečných projevů.

V Praze dne 7. března 2018. Petici podává: Daniela Filipiová. Adresa k zasílání petičních archů: Daniela Filipiová, Senát PČR, Valdštejnské nám. 17, Praha1

Poprvé bez zápachu a bez hmyzu

Zoja Franklová, foto Michal Stránský

„Dámy a pánové, to co jsme si přáli a o co jsme tak dlouho usilovali, se nakonec stalo. Místo spjaté s vraždami stovek nevinných Romů a Sintů již vepří neznevažují a my si zde v čistém prostředí, neobtěžováni hmyzem, můžeme připomenout nezměrné utrpení Romů, Sintů, Židů a dalších desítek milionů obětí 2. světové války, obětí teorií nadřazenosti ras.“

To byla první slova, jimiž byl v neděli 13. května 2018 zahájen tradiční pietní akt v Letech u Písku. Pronesl je předseda Výboru pro odškodnění romského holocaustu Čeněk Růžička, který již dlouhá léta usiluje o zbourání vepřína stojícího na místech bývalého koncentračního tábora, v němž zahynulo více než 300 romských vězňů a stovky dalších byly poslány do Osvětimi.

Ta optimistická úvodní slova mohl Čeněk Růžička pronést díky tomu, že Sobotkova vláda přijala ještě v posledním roce svého působení rozhodnutí vepřín vykoupit a umožnit tak vybudování důstojného památníku v místech, kde koncentrační tábor opravdu stál. Rozsáhlá výkrmna prasat, která nyní plochu zabírá, měla rozlohu 7,1 hektaru, stavěla se od roku 1972 a bylo v ní kolem 13 tisíc zvířat. O výkupu vepřína se mluvilo přes 20 let, kupní smlouva byla konečně podepsána v listopadu 2017.

Jak proběhla pietní akce

Čeněk Růžička ve svém úvodním projevu zrekapituloval, co se od devadesátých let minulého století kolem koncentračního tábora v Letech událo a kde všude hledal a nacházel podporu pro vytvoření důstojného pietního místa. Poté vyzval přítomné, aby položili květiny k pomníku obětí.

Vzpomínkového setkání se v hojném počtu zúčastnili zástupci romské komunity. Českou vládu zde reprezentoval ministr spravedlnosti Robert Pelikán, přítomen byl např. i tzv. *superúředník*, tedy náměstek ministra vnitra pro státní službu Josef Postránecký, zúčastnila se i řada poslanců, předseda Strany zelených Petr Štěpánek, ředitelka Romského

muzea Jana Horvathová a také ředitel Společenství polských Romů Roman Kwiatkowski. Nutno ovšem podotknout, že nejvyšší představitelé ČR chyběli.

Zato tu byla zastoupena bývalá Sobotkova vláda, a to osobou Daniela Hermana a jeho náměstka René Schreiera, pod jehož vedením probíhala složitá, ale nakonec úspěšná jednání o odkoupení vepřína s firmou AGPI. Tito dva pánové, společně s poslancem Jiřím Dientsbierem a starostou Mirovic Adolfem Vondráškem, získali od Výboru pro odškodnění romského holocaustu v ČR zvláštní ocenění za projev lidskosti, které při pietním aktu převzali.

Se svými příspěvky pak vystoupila i řada velvyslanců – například americký, německý, francouzský či britský. Vzpomínkové setkání hudebně zpestřilo kytarové trio Sintí Carlos Vlasák. Po skončení oficiálního programu byla pro zájemce uspořádána komentovaná prohlídka areálu vepřína.

Připravuje se architektonická soutěž

Nový památník by měl vzniknout v prostoru bývalého vepřína a měl by být propojen se současným pietním místem, které bylo otevřeno právě před 23 lety za přítomnosti prezidenta Václava Havla.

Celý areál převzalo Muzeum romské kultury, které se bude o vznik budoucího pietního místa starat. Jeho součástí by mělo být návštěvnické centrum s expozicí, s vystavenými archeologickými nálezy a přednáškovým sálem pro školy a skupinové výpravy. V současnosti probíhají diskuse, na jejichž základě by měla být upřesněna podoba nového památníku v Letech a poté vypsána architektonická soutěž pro jeho realizaci. Velmi potěšitelnou zprávou je fakt, že Norsko chce přispět na stavbu tohoto památníku částkou milion eur, tedy asi 25 milionů Kč.

Doufejme, že se vše podaří a nový památník bude působivou připomínkou osudu českých Romů za 2. světové války.

Projev předsedy Výboru pro odškodnění romského holocaustu Čeňka Růžičky

Dámy a pánové, to co jsme si přáli a o co jsme tak dlouho usilovali, se nakonec stalo. Místo spjaté s vraždami stovek nevinných Romů a Sintů již vepř neznevažují a my si zde v čistém prostředí, neobtěžováni hmyzem můžeme připomenout nezměrné utrpení Romů, Sintů, Židů a dalších desítek milionů obětí 2. světové války, obětí teorií nadřazenosti ras.

Rok 1997 byl zásadní pro založení našeho spolku a boj za odstranění hanobících staveb z místa utrpení Romů a Sintů. O mně se ví, že jsem o letském koncentráku do tohoto roku nevěděl. Maminka – přesto, že v něm byla spolu se svojí rodinou vězněna – mi o svém utrpení nevyprávěla. Na moji pozdější

1998 jsme ji našli u nositele Nobelovy ceny Güntera Grasse a Simona Wiesenthala. V Poslanecké sněmovně jsme poté organizovali za účasti 400 osob veřejné slyšení. Z objevených historických materiálů a fotografií obětí jsme o letském koncentračním táboře vytvořili putovní výstavu. S její prezentací jsme začali v Senátu. Výstavu jsme v Bruselu ukázali evropským poslancům. Evropští poslanci třikrát u naší vlády protestovali a žádali nápravu. O letské záležitosti jsem promluvil i na půdě Organizace spojených národů. I přesto k nápravě nedocházelo a místo tábora dál symbolizovalo postavení Romů v naší zemi. Do boje za zjednání nápravy se ochotně zapojila i organizace Konexe,

Již v roce 2000 jsme si nechali vypracovat projekt podle našeho návrhu, jak si představujeme, čím by v areálu památníku mohla být pieta doplněna. Projekt kapličky, která má podobu příbytku kočovných Romů před válkou si zde můžete prohlédnout. Je doplněna klekátkem. Klekátko má v tomto prostředí s odkazem na historii tohoto místa, obzvláště pro křesťany, velký význam. Návrh vychází z pojetí kočovného způsobu života původních českých Romů a Sintů. Ne každá rodina před 2. světovou válkou kočovala a žila v tzv. maringotce – obytném voze. Členové některých kočujících rodin měli v oblibě nocovat na okraji lesa. Vyhlédli si stromek, ten si ohnuli do oblouku, přes oblouk přehodili celtu, dostatečně velkou

otázku proč, odpověděla: Bála jsem se, aby tě nezavřeli. Věděla totiž, že bych si hanobení místa nenechal líbit ani za komunistů. Znovu připomenu její celoživotní trauma – bála se před 2. světovou válkou – bála se za války – bála se za komunismu. Na místě, kde zahynula její čtyřměsíční dcerka a její otec, nechala její země postavit vepřinec. Po převratu byla svědkem několika desítek vražd Romů jenom pro jejich původ, a tak se nepřestala bát do konce svého života.

A protože jsem s ní její traumata prožíval, rozhodl jsem se zjednat nápravu. Mrzí mě, že se tohoto dne moji rodiče a mnoho dalších nedožili.

Z nesčetných akcí našeho spolku za odstranění vepřince vzpomenu alespoň ty nejdůležitější. Začali jsme s hledáním podpory a již v roce

jejíž předseda Miroslav Brož se spolu se svými lidmi o zdůstojnění místa tábora velkou měrou také zasloužil. Hanobení místa letského koncentráku chápali jako morální selhání a ostudu své země.

Vážený diplomatický sbore, vzpomenu každoroční početné zastoupení vás velvyslanců na pietních setkáních zde v Letech. Vaše sounáležitost s naším trápením měla nezastupitelný vliv na pozdější rozhodnutí vlády premiéra Bohuslava Sobotky.

Dámy a pánové, co na místě po odstranění objektů vepřina vznikne je otázkou společenské diskuse. My pozůstali máme za to, že do výběru návrhu budeme zapojeni a že návštěvník, který areál navštíví, na první pohled pozná, že je na místě utrpení romského lidu.

a nepromokavou, konce celtu zajistili v zemi kolíkem, a tak si velmi rychle připravili nocování. Před příbytkem si zpravidla rozdělali oheň. A i já jsem si po válce se svými rodiči a sourozenci z nostalgické tento způsob nocování užíval. Nádherná atmosféra, intenzivní pocit uvolnění, voňavá příroda, no prostě svoboda.

Budeme se snažit pro toto pojetí projevu úcty k tomuto místu získat podporu.

V průběhu času se k našim požadavkům přidávali další. Rád bych je zde všechny jmenoval, ale dnes je před námi náročný program, a tak jim za jejich statečné postoje za nás všechny na tomto pro nás Romy a Sinty posvátném místě upřímně děkuji.

Přátelé, pojďme a položme na hroby obětí k pomníku květiny.

Historie tábora v Letech u Písku

Tábor v Letech stál dva kilometry východně od obce Lety. Od 8. 8. 1940 sloužil jako pracovní tábor, následně od 1. 1. 1942 byl sběrným táborem a od 2. 8. 1942 se stal cikánským táborem. Po stavebních úpravách bylo pražské kriminální ústředně podáno 12. 6. 1942 hlášení, že kapacita tábora byla navýšena na 300 dospělých osob. Od samého počátku byl do funkce ředitele – velitele tábora jmenován bezcenný dvaapadesátiletý Josef Janovský – kapitán četnictva.

1940

Vězni do tábora přicházeli z výkonu trestu a pobyt v pracovním táboře je měl naučit pracovat, než byli propuštěni. Po příchodu do tábora byli zařazováni do tříd. Třetí třídu získal každý nově příchozí. Vězni pracovali na výstavbě silnice, na polích a v lese po celém okolí tábora. Do tábora docházel smluvní lékař z blízkého okolí a vážnější případy onemocnění byly převáženy do nemocnice v Písku. Za dobré chování byl vězeň přefazován do druhé třídy a následně do první třídy. Tento postup byl jednou z cest, která vedla k propuštění vězňů. Do konce roku 1940 prošlo táborem 233 osob.

1942

10. 7. 1942 byl vydán po vzoru říšského vůdce SS vrchním velitelem neuniformované protektorátní policie výnos o potírání tzv. cikánského zlořádu. Tímto rozhodnutím nastává období tzv. cikánského tábora. V táboře byli ubytováni odděleně muži, ženy s malými dětmi a větší děti. K 15. 8. 1942 bylo v táboře evidováno 1145 osob. Kromě „Cikánů a cikánských míšenců“ byly v táborové evidenci podchyceny i „osoby žijící cikánským způsobem“. V táborové evidenci byl zanedlouho zapsán i první novorozenec, celkem se v táboře narodilo 13 chlapců a 23 dívek, poslední evidenční číslo patřilo židovskému lékaři, který sem byl přidělen v lednu 1943.

Většina vězňů, kteří do tábora přišli, nebyla v dobrém zdravotním stavu. Nejmladší trpěli podvýživou, starší tělesnou slabostí a starci, kterých nebylo mnoho, sešlostí, kožními a pohlavními chorobami a tuberkulózou. Nemocní pak dostávali individuální jídelní přídatky a děti od prosince 1942 i dopolední a odpolední svačiny. Zdravotní stav vězňů se stále zhoršoval i kvůli stavu budov, které byly vlhké a plesnivé, ale také z důvodu nedostatku vody, která se musela částečně dovážet.

Zhoršující se a nebezpečnou situaci naprosto nepochopitelně podcenil velitel tábora, který ve svých hlášeních uvedl, že zdravotní stav vězňů je normální a epidemie v táboře nehrozí. 13. 12. 1942 bylo hlášeno prvních 5 nemocných, u kterých byl zjištěn břišní tyfus. Nákaza se rychle šířila a koncem prosince přerostla v epidemii. V nemocnicích bylo hospitalizováno 22 osob (20 vězňů a 2 četníci). Teprve nyní ohlásil velitel tábora celou situaci vedení, které mu vytklo, že zanedbal své povinnosti a z funkce velitele byl odvolán. Novým velitelem tábora se stal dosavadní velitel cikánského tábora v Hodoníně.

Ještě před příchodem nového velitele tábora bylo odesláno prvních 93 vězňů se známkou ASO (asociál) do pražské donucovací pracovny. Odtud měli všichni odjet do tábora Auschwitz za prací. Ve skutečnosti na ně čekala místo práce smrt.

1943

Nemocnost a úmrtnost vězňů narostla do katastrofických rozměrů. 12. 1. 1943 bylo uvedeno v denním hlášení, že „tělesný stav Cikánek je natolik špatný, že nelze nalézt na praní a čištění schopné ženy“ a o čtrnáct dnů později zpráva uvádí, že „mnozí vězni se nacházejí v natolik žalostném stavu, že je nutno považovat je za beznadějný. Jejich skonu se již nedá zabránit“. 23. 1. 1943 byla nařízena pitva u jednoho ze zemřelých vězňů, která potvrdila, že příčinou úmrtí je skvrnitý tyfus. Nákaza se začala šířit velice rychle. 17. 2. 1943 byl tábor neprodyšně uzavřen, oplocení opraveno tak, aby byl vyloučen jakýkoli útěk, který bude trestán smrtí a nikdo nesmí tábor opustit včetně personálu. Tento rozkaz (karanténa) platil až do úplné likvidace tábora. Celkem v táboře zemřelo 30 mužů, 48 žen, 3 chlapci, 4 dívky a 241 dětí mladších 14 let.

Ani nemoc, která se šířila velmi rychle, nebyla překážkou k zařazení do osvětlimského transportu. V březnu jím odjelo prvních 7 nemocných, ke kterým bylo přiřazeno dalších 13 letských vězňů, a největším transportem 4. 5. 1943 bylo do Auschwitzu transportováno 307 osob. Celkem prošlo branou vyhlazovacího tábora v Osvětimi 420 letských vězňů, z nichž bylo 215 mužů a chlapců a 205 žen a dívek.

Připraveno na základě webových stránek pietního místa v Letech.

Vážení čtenáři Terezínské iniciativy,

děkujeme Vám za projevy soustrasti s úmrtím naší maminky, dr. Dagmar Lieblové. Zejména pak Evě Merové, Marku Lauermannovi, Tereze Štěpkové, Petru Sokolovi a Marii Smutné za jejich vzpomínky v minulém vydání časopisu.

Reakce mladých lidí, kteří se s ní během let setkali, ať už v Česku, Rakousku, Německu, Španělsku nebo v Kanadě, nám všem mohou být útěchou, že její poselství v nich půjde dál tak, jak naše maminka vždy doufala.

Rita McLeodová, Zuzana Volková a Martin Liebl s rodinami

foto VK

foto VK

Terezínská tryzna 2018

Věra Baumová, foto Viktorie Kučerová a Věra Baumová

V neděli 20. května proběhla tradiční tryzna k uctění památky obětí nacistické perzekuce během druhé světové války. Účastníci si na Národním hřbitově v Terezíně připomněli 73. výročí konce války. Byli mezi nimi jak bývalí vězňové a vězeňkyně, tak jejich rodiny a přátelé. Zástupce zde měla řada dalších protifašistických organizací a také Česká obec sokolská, Československá obec legionářská, Konfederace politických vězňů a významné partnerské organizace ze zahraničí.

Památku obětí Terezína uctili i velvyslanci a delegace zastupitelských úřadů mnoha zemí včetně některých českých politiků.

Po nástupu čestné jednotky a hudby proběhlo slavnostní kladení věnců na Národním hřbitově. Poté zazněla hymna ČR a přítomné uvítal ředitel Památníku Terezín Jan Roubínek. Pietní akt pak zahájil předseda Ústředního výboru Českého svazu bojovníků za svobodu Jaroslav Vodička. Hlavní projev přednesl předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR pan Radek Vondráček. Následovala křesťanská modlitba preláta Jiřího Hladíka, probůšta litoměřické kapituly, a židovská modlitba Tomáše Krause, tajemníka Federace židovských obcí v ČR.

Program zakončil Děčínský pěvecký sbor částí 3. dějství opery Nabucco od Giuseppe Verdiho.

Terezínská iniciativa jako každý rok vypravila do Terezína autobus. Členové TI i židovských obcí byli po programu pozváni na malé pohoštění, které bylo připraveno Památníkem Terezín. Ještě předtím jsme měli možnost se pomodlit před dominantou Národního hřbitova – Davidovou hvězdou. Na Národním hřbitově bylo letos v průběhu programu vražedné vedro, takže malé ochlazení s obcerstvením bylo velmi příjemné.

Projev předsedy Poslanecké sněmovny Radka Vondráčka:

Vážené dámy, vážení pánové, je pro mne velkou ctí, že mohu jménem Poslanecké sněmovny a Senátu, obou komor Parlamentu České republiky, zde pronést několik slov. Je to má první příležitost, neboť teprve před půl rokem jsem byl zvolen do funkce předsedy Poslanecké sněmovny.

Vážení hosté, každoročně se setkáváme na tomto pietním místě Terezína, abychom si společně připomněli tragédie, které se zde odehrály. Připomínáme si utrpení, ale i statečnost našich spoluobčanů, kteří zde byli systematicky shromažďováni nacistickou říší za jediným účelem – k cílené

likvidaci ať už prostřednictvím koncentračních pracovních táborů pod rouškou cynického eufemismu „Práce osvobozuje/Arbeit macht frei“, nebo potom přímo ve vyhlazovacích táborech.

Koncentračním táborem Terezín prošlo přes 150 000 vězňů, 35 000 jich nepřežilo a na mnoho dalších čekala smrt v jiných koncentračních nebo ve vyhlazovacích táborech. Ani všechny vzpomínky přeživších nám nedokážou v úplnosti zprostředkovat, k jakým tragédiím a k jakému peklu zde docházelo a k jakému nelidskému zacházení zde byli vystaveni.

Jsem přesvědčen, že všichni, jak zde stojíme, sdílíme jednu stejnou emoci, velmi silnou emoci – nedopustit, aby se něco podobného mohlo kdykoli opakovat, nezapomenout a nedopustit, aby tyto tragické události byly interpretovány jinak.

Je důležité, abychom si na příbězích hrdinů a obětí dokázali zachovat určité memento a toto memento předávat našim dětem. Až se budoucí generace budou ptát, abychom byli schopni jim odpovídat. Jsme povinni jim odpovídat, aby si uvědomili, že moderní stát a civilizace, ve které dnes žijeme, nejsou samozřejmostí, že žijeme v demokracii, v nezávislém právním státě, žijeme v sedmdesáti třech letech míru. Druhá

foto VK

světová válka nám ukázala, že vždy budeme žít jednou nohou nad propastí.

Nacistická říše nejen rozpoutala druhou světovou válku, zapříčinila okupaci Československa, ale zaútočila na samotné principy existence samostatné první Československé republiky. Nacistická ideologie přinesla něco nevidaného, kdy na základech již moderního státu začala používat principy, jakými byly cílená likvidace celých skupin obyvatelstva, etnik a národů, mučení a vraždění politických vězňů, pokusy na lidech a mnoho dalších. Byl dán volný prostor nenávisti, tomu nejnižšímu lidskému pudu. My si dnes musíme neustále opakovat, že to velké zlo, které zde bylo, nevzniklo ze dne na den, ale vzniklo postupně a plíživě. My bychom se z tohoto vývoje měli poučit a hlavně si říkat, nedopustíme, aby se něco takového opakovalo.

S každým zlem, a existuje jich tisíce, je nutné bojovat. Jedním z projevů zla byl a bohužel neustále je antisemitismus. V různých částech světa

foto VK

v různých formách stále přežívá, především ve státech, kde svůj vliv má radikální islamismus.

V roce 1948, také proto, že antisemitismus přežil hrůzy války, nevymizel a lidstvo se neponaučilo, se mezinárodní společenství zasloužilo o vznik nezávislého Státu Izrael. Můžeme být hrdí, že tehdejší Československo také významně přispělo v duchu možná poslední a vyspělé masarykovské tradice ke vzniku tohoto Státu Izrael.

V letošním roce si připomínáme nejedno výročí. Připomínáme si

foto VK

foto VB

sedmdesát let od vzniku Státu Izrael a sto let našeho moderního státu. Budme v tomto našem jubilejním roce hrdí na naši státnost a nedopustíme, aby se na historii druhé světové války zapomnělo a aby se zapomnělo na její oběti.

V Rakousku na oslavách konce války

Michaela Vidláková, foto Hans Rauscher

Na oslavy konce války jsem byla letos pozvána na dvě různá místa v Rakousku. První týden jsem byla nedaleko Lince, v Kirchdorfu, kudy v dubnu procházely poslední transporty vězňů před postupujícími osvobozeneckými vojsky. Transport se tomu říkalo samozřejmě oficiálně, ve skutečnosti to byly nepředstavitelně daleké pochody hladu a smrti.

Kromě obvyklých besed se studenty ve školách se tam konaly i dvě vzpomínkové akce pro veřejnost. Ta první byla ve čtvrtek 3. 5. pro místní občany. Já jsem ovšem naštěstí ani tam ani nikde jinde žádný takovýto pochod neprodělala, a tak jsem o svých vlastních zážitcích hovořila jen okrajově, ale o to podrobněji jsem vyprávěla o tom, co za holocaustu prožil a protrpěl chlapec, který v posledních měsících roku 1945 jako 13letý, tedy ještě téměř dítě, zažil takové kruté pochody tři. Ten chlapec byl Pavel Werner, jeden z „Birkenau Boys“ (podrobné interview s ním bylo zachyceno v číslech TI 83 a 84/2017). Začala jsem přitom oslovením všech rodičů, aby si zkusili představit své děti za podobné situace. Myslím, že je to dost zasáhlo. Obraz tamních pochodů ještě doplnil místní duchovní Joachim Stöbis, který se jejich dokumentací po trasách v okolí dlouhodobě věnuje. Citoval mj. svědectví jednoho z občanů, jenž popisoval, jak večer na louce dostali vyčerpaní a hladoví vězňové povolení si odpočinout. Ráno po jejich odchodu už na louce nezbylo ani stéblo trávy...

Další akce pak byly odpoledne a večer v pátek 5. 5., kdy místa někdejších pochodů smrti navštívila skupina z Maďarska. Byli to potomci těch, kteří tyto transporty přežili. Ještě než po besedě odjížděli, tak se u památníku obětem konala krátká vzpomínka, každý z účastníků tam položil kamínek – jako u hrobu.

V sobotu 6. 5. byla jako každoročně velká vzpomínková slavnost v někdejší koncentračním táboře Ebensee, vedlejšího táboře Mauthausenu. Sjelo se tam mnoho autobusů, hlavně z Itálie a Polska, parkoviště bylo plné

i rakouských aut. Největší pozornost vzbudily krátké proslovy dvou někdejších židovských vězňů, dnes více než 90letých, kteří přiletěli až s USA.

Další týden jsem byla jako každoročně pozvána do Attnang-Puchheim, opět na návštěvy škol v okolí a účast na vzpomínkové slavnosti. Oslava tradičně začala u památníku vězňům z KZ Ebensee, kteří zde byli za nelidských podmínek nuceni otrocky pracovat a z nichž někteří zde i zahynuli. Zazněla hudba v provedení studentů gymnázia, poté krátký proslov

zástupce Mauthausenské komise. Následovalo položení květinových věnců, jeden z nich přivezl zástupce české ambasády ve Vídni Mgr. Michal Hyll a já byla vyzvána, abychom je společně položili. Poté se účastníci přesunuli do místního kinosálu, který pro tento účel zdarma poskytla attnangská radnice. Tam pak proběhl další program. Tyto oslavy bývají velice dobré, méně formálních proslovů, zato zajímavá hudební a divadelní představení ze scének, vytvořených a nacvičených místními školami. Právě tvůrčí

Frederik Schmidsberger a Michaela Vidláková

Cornelius Obonya, Mgr. Michal Hyll a Michaela Vidláková

fantazie mladých dává této oslavě velmi specifický punc.

Překvapil mne začátek: zazněla poněkud frivolní jidiš píseň „*Baj mir bistu šejn*“ ve svižném swingovém rytmu. Pěkná, o to nic! Ale což se tohle hodí k vážné oslavě, ptala jsem se sama sebe. Později se nám dostalo vysvětlení – jde přece o hudbu, kterou nacisté zakázali. Swing – jazz to byla podle nich zvrhlá hudba a název nástroje – saxofon – prý podezřele připomíná židovské jméno. A tak ano, ta hudba se sem hodí, nacistům natruc. Shromáždění pozdravili zástupci Mauthausenské komise a starosta Attnangu, mezi vzácnými hosty přivítali mj. i zástupce českého velvyslanectví a taky mne.

Po hudební vložce jsem nastoupila k řečnickému pultu já se vzpomínkou na své osvobození v Terezíně a hlavně se vzpomínkou na koncentračnické osudy Artura Radvanského, který byl jedním z vězňů, pracujících zde na nádraží v tzv. Himmelfahrtskommando, jak zněl jejich sarkastický titul, museli totiž vyhrabávat nevybuchlé letecké bomby, a tak jim co chvíli hrozilo riziko „nanebevstoupení“.

Právě proto jsme totiž začali být zváni do Attnangu na besedy do škol a na tuto vzpomínkovou oslavu, a když on zemřel, předali tuto roli mně. Pak studenti gymnázia Vöklabruck zahráli dvě divadelní scénky s názvem Srovnávej (tj. tehdy a nyní) a Moře světél a následovalo předání čestné ceny Paula

Le Caera (pojmenované po jednom z významných francouzských vězňů) právě tomuto gymnáziu.

Hlavní proslov mívá často některý známý rakouský herec. Tak i letos. Tentokrát jím byl Cornelius Obonya, herec a syn známé rakouské herečky. Velice emotivně hovořil proti někdejšímu a bohužel i přetrvávajícímu a nyní i stupňujícímu se antisemitismu.

Všechny body programu oddělovala vždy ta rytmická swingová hudba (skoro až sváděla k tanci), která nakonec uzavřela i program v sále. Potom se posluchači přemístili do vedlejších prostor, kde bylo připraveno občerstvení a kde se shlukovali známí na kus řeči. A tak se ještě dlouho společně povídalo, objímalo, zdravilo, fotilo, loučilo – a teprve pomalu jsme se rozcházeli.

Jen mi vždycky znovu bloudí hlavou „politicky nekorektní“ otázka – co to vlastně Rakušané slaví? Říkají tomu Befreiungsfeier. Ale přece víme, jak vítali Hitlera. A jak se mnozí z nich chovali za války. Co je to tedy doopravdy? Osvobození nebo porážka? Nebo prostě jen konec války? A na čí stranu by se postavili dnes, kdyby se něco takového opakovalo? A opravdu se to už opakovat nemůže?

„Kameny zmizelých“ poprvé v Jindřichově Hradci

Ve čtvrtek 3. května 2018 od 11 hodin se uskutečnilo položení čtyř „kamenů zmizelých“ v našem městě.

Tyto kameny pro své příbuzné, kteří byli zavražděni během 2. světové války, nechala zhotovit paní Zuzana Klenková, roz. Stampfová.

Akce, kterou podpořil místní spolek Zikaron i město Jindřichův Hradec, se uskutečnila ve Vídeňské ulici. Právě v těchto místech stál dům č. p. 163/III. Odtud byla v květnu 1942 povolána do transportu, s označením Aw, rodina Stampfova – vdova Pavlína ve věku 93 let, její mladší syn Hugo s manželkou Olgou a synem Jiřím.

Ke shromáždění promluvil JUDr. Tomáš Kraus, tajemník Federace židovských obcí, který mimo jiné připomněl důležitost vzpomínání i na nepříjemné dějinné události. Za město Jindřichův Hradec vystoupil starosta Ing. Stanislav Mrvka, který ocenil iniciativu těch, kteří se snaží široké veřejnosti připomínat životy lidí, kteří se podíleli aspoň po nějaký čas na podobě našeho města. Příběh a osud rodiny Stampfovy ve zkratce přiblížila Mgr. Marta Leblová a o svých pohnutkách a závazku vůči rodině promluvila paní Zuzana Klenková.

Shromáždění uzavřel modlitbou známý divadelník Achab Heidler.

Mgr. Marta Leblová, spolek Zikaron

Jihočeské turné Michaely Vidlákové

Rudolf Černík

Ve dnech 16.–19. 4. 2018 se pí Michaela Vidláková vydala na putování po Jižních Čechách.

Akci, probíhající pod záštitou Církve adventistů sedmého dne, ICEJ ČR a Tereziánské iniciativy, organizoval externí lektor primární prevence p. Petr Adame ve spolupráci s koordinátorem vzdělávání ICEJ ČR p. Radkem Hejretem a pí Michaelou Vidlákovou, členkou předsednictva Tereziánské iniciativy.

Akce byla pojata jako besedy na středních školách na témata, s kterými je žádoucí školáky seznámit – např. předsudky, antisemitismus, moderní Izrael a holocaust, doplněné přednáškami pro veřejnost.

Michaela Vidláková, roz. Lauscherová, se narodila r. 1936 v Praze do české, sionisticky orientované židovské rodiny. Byly jí teprve dva roky, když byla naše republika obsazena nacisty a šest let, když byla odvezena spolu se svými rodiči do ghetta v Terezíně. O tom všem Michaela na svých přednáškách poutavě vypráví.

(Pro zájemce uvádíme odkaz: <https://www.youtube.com/watch?v=K115nU5idqg> na přednášku, kterou Michaela přednesla v březnu 2017 v Zábřehu na Moravě.)

Šňůra besed začala v pondělí 16. 4. 2018 na ZŠ a SPŠ ve Strakonících v rámci „Projektového dne“, jako součást programu primární prevence. Besedy pro žáky probíhaly ve třech skupinách s rotací přednášejících a celkem se jich zúčastnilo cca 110 školáků. Večer měla Michaela přednášku ve Šmidingerově knihovně, která je na III. nádvoří hradu Strakonice, o historii 20. století formou vlastních vzpomínek.

V úterý 17. 4. 2018 byla na programu večerní přednáška pro veřejnost v Českém Krumlově. Protože ve školách probíhaly přijímačky, plánované přednášky odpadly a p. Adame pozval Michaelu na výlet na Šumavu na biofarmu Slunečná, jejíž majitel p. Štěpánek a p. Adame jsou dávnými přáteli. Zajímavostí biofarmy je, že zatímco v zimním období jsou ve stájích ovce a kozy, jakmile se zazelená tráva prostory stájí se vyprázdňují a přemění se v galerii. P. Štěpánek rovněž vybudoval Památník čs-izraelského přátelství, který odhalil velvyslanec Státu Izrael. Na Slunečnou jezdí i pí Sidonová z PŽO se seniory.

Večerní přednášku p. Hejreta „Moderní Izrael“ Michaela doplňovala postřehy z vlastních návštěv Izraele a odpovídala na četné dotazy.

Ve středu čekal Michaelu velmi náročný den, který začal tříhodinovou přednáškou s besedou na českobudějovickém gymnáziu Jírovcova, kterou vyslechlo cca 60 posluchačů.

Následovala přednáška s besedou na ZŠ Dukelská pro 2 třídy 9. ročníku.

Odpoledne byl na programu pietní akt k 76. výročí transportu Akb z Českých Budějovic do Terezína.

Na této akci na místě novogotické židovské synagogy, která byla v červenci 1942 nacisty vyhozena do povětří, Michaela neplánovaně chyběla. Vyhověla totiž přání Historického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity

v Českých Budějovicích o přednášku „Dětství v ghettu Terezín“, kterou přednesla v rámci výuky nových a nejnovějších dějin. Více než 80 studentů ocenilo zajímavou přednášku uznalým dlouhotrvajícím potleskem.

Následoval rychlý přesun na další přednášku – ta čekala Michaelu v podvečer pro veřejnost na Teologické fakultě

Jihočeské univerzity. Přednáška začala s mírným zpožděním – posluchárna s kapacitou cca 50 míst byla totiž rychle zaplněná a další zájemci stáli na chodbě. Naštěstí byla k dispozici větší posluchárna, a tak nastal přesun. I ta větší posluchárna byla ale malá, zájemci obsadili nejen všechny židle, ale seděli i na zemi v uličkách a kde se dalo, celkem cca 150 posluchačů! Po přednášce Michaela trpělivě odpovídala na různé dotazy mladých lidí.

Pietního aktu na místě bývalé synagogy se zúčastnila mj. paní Hana Tvrzká, roz. Weilová, která je dnes poslední žijící pamětník transportu Akb, dále radní pro sociální oblast

Michal Kohn, který měl krátký proslov, zastupitel Ivo Moravec a četní hosté. Na počest zazpíval pěvecký sbor gymnázia Česká. Transportem Akb odjelo 909 židů, konce války se dožilo pouze 28.

Ve čtvrtek se výprava přesunula do Jindřichova Hradce, kde se konaly besedy na dvou základních školách, každá pro dvě třídy. Náročné turné bylo zakončeno odpoledne přednáškou p. Hejreta o moderním Izraeli, kterou opět Michaela doplňovala svými postřehy z Izraele a odpovídala na dotazy.

Celkem si poutavé vyprávění Michaely Vidlákové poslechl během 4 dnů cca 600 posluchačů – úctyhodný výkon!

Poděkování

Uvědomila jsem si to před nedávnem, na sněmu Tereziánské iniciativy. Na tom sněmu, kde poprvé po dlouhých letech chyběla za předsednickým stolem Dana Lieblová.

Dana, která vždy byla tam, kde to bylo potřeba, vše vyřídila, byla usměvavá, nekonfliktní, velkorysá. Zejména ona si dělala největší starosti s tím, jak to s Tereziánskou iniciativou bude, až nebudou moci ti z první generace – přeživší – v předsednictvu pracovat.

Vždycky, když má člověk vedle sebe lidi, které má rád, bere tuto skutečnost jako samozřejmost, nemluví s nimi tak často, jak by měl a nevyjadřuje jim dostatečné díky.

Dana zůstane v mém srdíčku, přestože jí to už nemohu sdělit.

Na posledním sněmu mě ale napadlo, co ještě udělat mohu.

Chci poděkovat všem těm, kteří ve své pracovní náplni přichází do styku s TI a generací přeživších, pomáhají jim a vždy jsou ochotní přispět radou a úsměvem. Jsou to zejména Dita Šnajdrová a Zlata Kopecká, které se starají o rozdělení finančních prostředků z Claims Conference včetně celého sociálního oddělení ŽOP pod vedením Jany Wichsové, Tereza Štěpková s ostatními pracovníky z Institutu TI, Marta Malá i Andrea Fictumová z NFOH. Samozřejmě děkuji i všem ostatním pracovníkům Ezry a obou Domovů, kteří starším členům TI ulehčují život.

Děkuji a přeji nám všem dobrou mysl a pohodu do další vzájemné spolupráce.

Věra Baumová

Německá vyznamenání členkám Terezínské iniciativy

Dne 23. května 2018 současný německý velvyslanec J. E. Dr. Christoph Israng, za účasti mnoha pozvaných hostů, slavnostně předal jménem prezidenta Spolkové republiky Německo vysoká vyznamenání třem členkám Terezínské iniciativy.

„Řád za zásluhy Spolkové republiky Německo“ je nejvyšším vyznamenáním, které Spolková republika Německo uděluje za zásluhy o společné blaho. Propůjčuje ho spolkový prezident.

Odpolední slavnost začala přivítáním hostů, zejména těch, jimž dnešní den patřil, pak zazněla hudba a následovalo předání jednotlivých vyznamenání: zaslouženě nejvyšší vyznamenání, německý záslužný kříž I. třídy převzala rodina PhDr. Dagmar Lieblové, která se bohužel tohoto okamžiku již nedožila. Záslužné kříže se stuhou pak obdržely Doris Grozdanovičová a Evelina Merová. J. E. Dr. Christoph Israng ke každé vyznamenané pronesl krátký proslov, v němž ocenil jejich mnohaletou činnost zejména mezi mládeží, jejich boj

proti nenávisti a násilí mezi lidmi a úsilí za sblížení našich národů. Vyznamenané ženy několika slovy za tuto poctu poděkovaly a zdůraznily důvody svého konání, ze všech stran zablýskaly fotoaparáty, aby zachytily tuto významnou chvíli, zaskvěly se krásné kytice.

Odpoledne pak pokračovalo přátelským posezením u kávy a moučnicků. Hosté si spolu popovídali, někteří se seznámili, bylo milé poznat některé členy rodin oslavenkyň, protože například z dálky přijeli se svou rodinou i potomci Evelyn Merové – dcera až z Petrohradu a syn z Frankfurtu. Člověk si v takovém okamžiku musí uvědomit, jak maličko stačilo, a všichni tihle mladí by tu vůbec nebyli, a jaké maličkosti rozhodly, že tu jsou!

Předsednictvo TI všem vyznamenaným a jejich rodinám upřímně blahopřeje k tomuto vyznamenání a ocenění jejich činnosti.

MV, foto: velvyslanectví SRN

JudaFest 2018

Michal Stránský (text i foto)

Nedělní odpoledne (3. června) v horké a dusné Praze zpestřil na náměstí Míru JudaFest 2018, který se konal letos již po sedmé.

Festival pořádala Česká unie židovské mládeže (ČUŽM) – spolek s téměř třicetiletou tradicí, sdružující židovskou mládež v České republice – s podporou NFOH, Federace židovských obcí v ČR, Lauderových škol a Prahy 2.

Zahájení patřilo předsedovi ČUŽM Ladislavu Faiglovi a zastupiteli Prahy 2 Bohuslavu Matuškoví. Po úvodních slovech obou pánů vystoupil na jevišti pěvecký sbor Rimon a hned na úvod svého vystoupení zazpíval jímavou izraelskou píseň Jerušalajim šel zahav (Jeruzalém ze zlata). A následovaly další známé a oblíbené písně, a tak není divu, že skupina sklídila zasloužený obdiv.

Ještě před vyhlášením výsledků běhu Maccabi Fun Run, pořádaného spolkem Hakoach, přítomně přivítal předseda Federace židovských obcí v ČR Petr Papoušek. Poté vystoupila klezmerová skupina Trombenik, které se podařilo roztančovat mnoho přítomných. Tančit se jen tak nepřestalo, pod vedením taneční skupiny Besamim si účastníci JudaFestu mohli vyzkoušet tradiční izraelské tance. Mezi další hudební „lahůdky“ patřil sbor Mišpacha a po hodinové přestávce vystoupil na závěr s židovskými a klezmerovými melodiemi DJ Hlava.

JudaFest byl skutečně hezkým zážitkem nedělního odpoledne.

A tak vzhůru do dalšího ročníku!

Ladislav Faigl a Bohuslav Matuška

Pěvecký sbor Rimon

Klezmerová skupina Trombonik roztančovala diváky

Mišpacha

Dagmar Lieblová: Člověk si nemůže připustit, že už neuvidí nic než dráty a že se už nikdy neprojde lesem.

Zoja Franklová, foto Michal Stránský

Rozhovor s předsedkyní Terezínské iniciativy byl natočen pro pořad Rozmluvy, který vysílal Český rozhlas 6 – Svobodná Evropa v roce 2000. Jeho textový přepis zveřejňujeme jako ohlédnutí za osudem nedávno zemřelé dlouholeté předsedkyně TI.

Jak jste se dostala do Terezína?

Pocházím z Kutné Hory a na Židy z našeho města přišla řada v červnu 1942. Tenkrát mi bylo třináct let a do transportu jsem nastoupila s rodiči, babičkou a o tři roky mladší sestrou. První dojmy byly dost otřesné: přišly jsme do tzv. šlojsky, která byla v Kavalírských kasárnách. Tam jsme čekali několik dní, dokud nepřišly další transporty z Kolína – z těch a z naší kutnohorské skupiny pak byly sestaveny dva transporty dál na východ. Takže většina našich známých a přátel z Terezína hned odešla. Poté jsme byli ubytováni – tatínek v mužských a my s maminkou v ženských kasárnách. Obyvatelé ještě nebyli z Terezína vystěhováni,

Byla jste vlastně dítě školou povinné. Mohla jste se nějak vzdělávat?

To jsem nesměla už od roku 1940, od té doby židovské děti nemohly chodit do školy. Myslím, že to byl také jeden z důvodů, proč byly dětské domovy zřízeny. Vzdělávat jsme se ovšem oficiálně nesměli, říkali jsme tomu „programy“. Při nich nás naše opatrovnice učily a myslím, že to mělo vysokou úroveň.

Vy se při tom vyprávění usmíváte...

Usmívám se proto, že doba v dívčím domově byla z těch tří let v koncentračních táborech nejsnazší a dá se na ni

duben 2005

květen 2009

říjen 2012

ti odešli teprve na jaře 1943. Pro nás to byla doba, kdy jsme nesměli kasárna opustit, takže jsme tatínka vůbec neviděli.

Jak dlouho jste byla v Terezíně?

Celkem asi 18 měsíců. Mezitím se už terezínští obyvatelé vystěhovali a celé město se stalo koncentračním táborem. Mělo to tu výhodu, že jsme se mohli – v uvozovkách – volně pohybovat. Židovská samospráva zařídila, že byly zřízeny domovy pro děti a mladé lidi, takže jsem se na podzim 1942 odstěhovala s ostatními děvčaty do takového dívčího domova.

Musela jste pracovat?

Jakmile vám bylo čtrnáct let, platila pro vás pracovní povinnost. Ale on vlastně každý chtěl pracovat, protože pracující měli trochu větší příděly. Pracovaly i starší osoby, třeba moje babička, které bylo 72, loupala v kuchyni brambory. Já jsem pracovala v zahradách, zalévala jsem zeleninu nebo plela.

vzpomínat bez slz a smutku. I když tam smutek také byl, např. jedna z nás umřela na zánět mozkových blan. Vlastně všechny jsme byly postupně nemocné, protože každá nemoc se v terezínských podmínkách šířila jako epidemie. Prodělaly jsme žloutenku, encefalitidu, všechny jsme byly alespoň podezřelé na tyfus.

Nechci vás trápit, ale co bylo dál?

Z Terezína stále odcházely transporty a jiné tam přicházely. My jsme měli štěstí, že jsme až do prosince 1943 nebyli do žádného zařazeni. Pak jsme ale dostali předvolání a byli jsme přesvědčeni, že půjdeme do pracovního tábora Birkenau. Mysleli jsme si to z toho důvodu, že tam před námi odešel jiný transport a odtamtud přišly korespondenční lístky s obvyklým textem „Vede se nám dobře...“ – prostě, co se tak smělo psát, a odesílací adresa byl Arbeitlager Birkenau. Samozřejmě jsme v té době netušili, že Birkenau je jen část Osvětimi. Už samotná cesta tam byla

úděsná, byli jsme namačkáni v dobytčích vagonech... to se opravdu těžko popisuje... pak jsme zastavili na jednom místě, někdo vykoul okýnkem a uviděl nápis Osvětim.

Prošli jste selekci?

Neprošli, jenom nám vytetovali číslo. Pak jsme šli do sprch a přitom jsme zaslechli, jak někdo mumlá: „Doufám, že se vrátíte.“ A my jsme si říkali, že ti lidé tam snad už nejsou úplně normální. Teprve později jsme pochopili, že někdy ve sprchách netekla voda... Potom jsme se vrátili nazpátek do tábora, říkalo se mu rodinný. Takové byly v Osvětimi jen dva – ten náš, terezínský, a druhý, tzv. cikánský. Byly v nich mužské a ženské baráky, ale mohli jsme se večer po apelu sejít na cestě mezi bloky. To se ve zbytku Osvětimi nedalo, tam byla mužská a ženská část úplně oddělena.

V rodinném táboře v Birkenau jste tedy byla s rodiči a s babičkou?

Babička už s námi nebyla, ta šla do transportu hned na podzim 1942. Tehdy odešlo z Terezína několik transportů starých lidí nad 65 let, dneska mi ani nepřipadá, že byli staří. Šlo asi o 17 tisíc lidí a nikdo z nich nepřežil, nikdy jsme se nedověděli, kde babička skončila.

a panovala nervozita, protože jsme nevěděli, co se stane, až uplyne ten půlrok. Mezitím jsem dosáhla patnácti let, a to si člověk těžko dovede představit, že všechno skončí, že už neuvídíte nic než dráty okolo, že už se neprojdete lesem, neutrhnete si kytičku na louce. Člověk nemůže věřit, že to tak bude. Přitom jsme neviděli možnost, jak by to mohlo být jinak. Ale koncem června se ukázalo, že ti práce schopní mají jet na práci v Německu. Německo bylo na jaře 1944 zničeno a Židé měli před svou konečnou likvidací ještě něco užitečného udělat.

Tak jste to užitečné udělala?

Ano, ale omylem. Protože se to týkalo lidí od 16 do 40 let u žen a do 50 let u mužů. Z naší rodiny se do toho rozmezí nikdo nehodil. Když přišla bloková, tak četla čísla těch, kteří měli jít na práci a přečetla i mne. Já jsem říkala, že mi ještě není 16, ale ona měla v seznamu napsáno, že jsem se narodila v roce 1925. Někdo mě udělal o čtyři roky starší, nevím kdo ani proč, asi se jen přepsal, a tak jsem s těmi práce schopnými odešla.

Tím jste se zachránila?

Ano, protože i když pak ještě byla možnost, aby se na práci přihlásily i patnáctileté dívky, já bych to určitě neudělala,

leden 2016

duben 2016

květen 2016

Co jste v Birkenau dělala?

Nejdřív jsem pomáhala mamince, která měla službu u nočních záchodů. To byly kbelíky, umístěné v noci uvnitř baráku a ty se musely vynášet... Snad nejhorší a nejnepříjemnější práce, kterou jsem v životě dělala. Později jsem ale přece jenom dělala něco jiného. V rodinném táboře totiž existoval dětský blok, kam přes den docházely děti do patnácti let. Napřed jsem tam chodila jako jedno z nejstarších dětí a později jsem dělala pomocnou opatrovnici u desetiletých kluků. Pak v noci z osmého na devátého března byl celý zbytek zářijového transportu, tedy 4 tisíce lidí, poslán do plynu. Týkalo se to i několika našich příbuzných... Věděli jsme, že byli v Birkenau šest měsíců, tak jsme si mysleli, že nás tam nechají také tak dlouho. Takže v březnu nám zbývaly ještě tři měsíce.

Jak to bylo ve skutečnosti?

Ve skutečnosti to bylo vlastně podobné. V květnu přišly další transporty z Terezína, takže tábor byl zase přeplněný

protože bych nechtěla jít od rodiny. A taky člověk nikdy nevěděl, jestli se opravdu pojedou na práci, nebo jestli to bude něco horšího. Nakonec jsme tedy přece jenom odjeli z Osvětimi a vždycky jsem si jenom přála, aby rodiče věděli, že jsme odtamtud pryč, protože byli samozřejmě velice nešťastní.

Setkala jste se ještě někdy s nimi?

Nesetkala. Všichni, kdo tam zůstali, byli zlikvidováni v plynových komorách v půlce července – stejně jako se to stalo první částí rodinného tábora v březnu.

Když jste se vrátila, šla jste domů, do Kutné Hory?

Konec války mě zastihl v Bergen-Belsenu. Tam jsme přišli z Hamburku, kde jsme tři čtvrtě roku pracovali. Když jsem se vrátila, zjistila jsem, že už žádné příbuzné nemám – ani v Kutné Hoře, ani jinde. Naše rodina ale měla v Kutné Hoře takovou „dobrou duši“, to byla služebná naší babičky. ►

Ta nám celou dobu moc pomáhala, a když to šlo, posílala nám balíčky. Ukázalo se, že bydlí u rodiny, jejíž členové byli před válkou pacienti mého otce. Ti mi nabídli, abych bydlela u nich, dokud se rodiče nevrátí. Jela jsem k nim, i když jsem věděla, že se naši nikdy nevrátí. Ale žila jsem u nich jen 14 dní, protože jsem musela do plicního sanatoria a tam jsem se další tři roky léčila s tuberkulózou. Naštěstí jsem se vyléčila a v Kutné Hoře dostala byt, kde jsem bydlela s tou „dobrou duší“, které jsem říkala teta. A teprve po těch třech letech jsem se začala vpravovat do normálního života.

Podařilo se vám to?

Myslím, že ano. Měla jsem jen pět obecných, tak jsem udělala zkoušku na nižší gymnázium, externě jsem si dodělala maturitu a šla studovat na filologickou fakultu. Tu jsem zdárně dokončila, mezitím jsem se vdala, celý život jsem pracovala na různých školách a dneska mám hezké děti i vnoučata... Ale samozřejmě to, co se stalo za války, je tady pořád, to se nedá zapomenout, ta mezera se nedá zaplnit. Schází nejen všichni ti, kteří přišli o život, ale chybí i ti, kteří se mohli narodit. Moje sestra například mohla mít spoustu dětí a měla by dneska vnoučata jako já. Moje děti vlastně neměly skoro žádné příbuzné, žádné babičky, dědečky...

Jste předsedkyně Terezínské iniciativy. Proč se věnujete téhle práci? Proč chcete, aby se bývalí terezínští vězňové setkávali?

Při založení Terezínské iniciativy v r. 1990 se nás sešlo několik bývalých vězňů ghetta a řekli jsme si, že se o osudu českých Židů příliš mnoho neví – když se řeklo Terezín, znamenalo to obvykle Malou pevnost. A my jsme chtěli, aby se taky vědělo, co se dělo v té velké pevnosti. Jeden z cílů Terezínské iniciativy je dosáhnout toho, aby se nezapomnělo na ty, kteří se nedožili svobody. Myslím, že setkání bývalých terezínských vězňů k tomu přispívají. My se navíc mezi sebou rádi vidíme, i když jsme často smutní, protože nás stále ubývá...

Čím to, že se rádi vidíte, když vzpomínky jsou tak smutné?

Vzpomínky jsou smutné, ale přátelství, která se tenkrát uzavírala, ta trvají.

Co vám to dalo, že jste prošla Osvětími?

Pochopila jsem, že život není samozřejmost, naučila jsem se vážit si života nade všechno, nejen svého, ale i všech ostatních.

**paměť
národa**

Chtěla jsem přežít. A žít tak, aby se za mě rodiče nemuseli stydět.

Ponrepo, neděle 15.4.2018 20h

Post Bellum, o.p.s. uvádí příběh dlouholeté předsedkyně Terezínské iniciativy,
Dagmar Lieblové (1929-2018)

V roce 1942 byli kutnohorští Židé deportováni do terezínského ghetta a potom dál, do vyhlazovacích center na Východě. Dagmar se dostala do tzv. rodinného tábora v Osvětími-Birkenau. Přežila jako jediná z rodiny. Ukázky z rozhovorů, které čerpají ze sbírky Paměti národa, uvede dokumentarista Adam Drda.

Paměť národa – příběh Dagmar Lieblové

Tamara Pavlíčková

V neděli 15. 4. ve 20 hod. připravilo Post Bellum promítání příběhu naší dlouholeté předsedkyně Dagmar Lieblové. Dokument připravil a slovem doprovodil Adam Drda. Přestože toto promítání bylo zorganizováno a oznámeno „na poslední chvíli“, bylo kino Ponrepo téměř plné. Danin příběh nám nebyl neznámý, ale vidět ji opět před sebou a slyšet ji hovořit pro ni tak vlastním klidným způsobem o prožitých hrůzách bylo něco, co nás naprosto pohltilo. Člověk si musel uvědomit malichernost našich dnešních starostí a problémů a v nitru duše jsem cítila povinnost pokračovat v práci, kterou Dagmar Lieblová Terezínské iniciativě věnovala a kterou nezastupitelným způsobem zosobňovala.

Hledám někoho, kdo si pamatuje na Jendu Mautnera

Jan Mautner
MZAB, fond B 26 Policejní ředitelství Brno
(dodatky), karta č. 3373

O osudu Fredyho Hirsche, neohroženého terezínského vychovatele mládeže, se díky výzkumu Lucie Ondřichové a několika dokumentárními filmům ví poměrně hodně. Co ale víme o jeho osobních přátelích?

Dr. Alena Mikovcová, vedoucí archivu Mendelovy univerzity v Brně, se touto otázkou začala zabývat. Mezi lety 1936 a 1939 pracoval Hirsch jako učitel sportu Makabi Haccair v Brně. Později přešel do Prahy. Dr. Mikovcová si prošla složky všech jeho kolegů a do očí jí padl medik Jan Mautner.

Jan Mautner se narodil 19. listopadu 1912 v Budapešti českým židovským rodičům pocházejícím z Olomouce, v Budapešti také vyrostl. Měl starší sestru Gretu (1907), o jejímž osudu nic nevíme. Začátkem 30. let studoval v Praze práva, která však nedokončil. Pak odešel do Brna, kde pracoval jako učitel gymnastiky. Před válkou začal studovat medicínu v Brně, ale také ji nedokončil. V roce 1940 se přestěhoval znovu do Prahy, zatímco jeho rodiče zůstali v Brně.

V Praze, podle osobní vzpomínky Bohunky Havránkové, patřil Jan Mautner spolu s Fredym Hirschem mezi vedoucí sportovních aktivit židovské mládeže na Hagiboru. Mautner bydlel na několika adresách, naposledy v Soukenické 28, v podnájmu u Arnošta Herrmanna. Do Terezína přišel

v červenci 1942, jeho rodiče byli mezitím deportováni do Zamošči. Nevíme, co Mautner v ghettu dělal, víme pouze, že byl v prosinci 1943 deportován do osvětimského rodinného tábora, a odsud v červenci do pobočky sachsenhausenského tábora Schwarzheide. V dubnu 1945 přežil Mautner pochod smrti, který skončil v Terezíně.

Po válce dostudoval medicínu a změnil si příjmení na Martin. Jednu dobu bydlel s rodinou svého bratrance Františka Mautnera, která se vrátila z Palestiny. Malý Martin Mautner, syn Františka, kterému je dnes přes 80 let, je jeden z posledních lidí, kteří si na Jendu Mautnera pamatují: „Byl to velmi inteligentní člověk. Nikdy se nemusel připravovat na zkoušky, jednou si před zkouškou přečetl materiály a to stačilo.“ Mautnerovi pak emigrovali do Austrálie, kde žijí dodnes.

MUDr. Jan Martin zemřel v roce 1951 na Bulovce na tuberkulózu, kterou si přinesl z koncentračních táborů. Je tragické, že zemřel na nemoc, která byla díky vynálezu antibiotik v době jeho smrti už léčitelná. Považuji za důležité, aby Jan Mautner-Martin nezapadl do zapomnění. Pokud se na něj někdo pamatuje, dejte mi prosím vědět.

Anna Hájková,
anna.hajkova@warwick.ac.uk

I vy můžete pomoci zachránit kapitolu československých dějin!

Byla vaše babička či prababička za války dobrovolnou ošetřovatelkou Československého červeného kříže v Anglii? Máte doma po prarodičích fotografie či dokumenty z období druhé světové války týkající se Čs. červeného kříže nebo uniformu s nápisem Czechoslovakia na rukávech podobnou té na fotografii? Může se jednat o střípek čs. historie, která doposud nebyla plně zmapována. Neprodleně nás prosím kontaktujte! Nedovolte, aby tato kapitola upadla v zapomnění! Budeme vděční za jakoukoli informaci.

Kontakt: Petra Suková
tel.: 728 366 306,
e-mail: SukovaP@seznam.cz
Navštivte aux-nurse.cz nebo facebook
Ošetřovatelky Československého
červeného kříže 1940–1945

OCENĚNÉ STUDENTSKÉ LITERÁRNÍ A VÝTVARNÉ PRÁCE NA TÉMA: Je minulost stále živá?

Nezapomínejte!

**Bohuslava Rosecká, 14 let,
Biskupské gymnázium Žďár nad Sázavou
(1. kategorie, 3. místo)**

Seděl jsem pod rozložitou lípou a klížily se mi oči. Byl teplý sluneční podvečer. Jako zdálky jsem vnímal bzukot jakéhosi neposedného hmyzu i vlnící se pole zlatavého obilí. Za ním se matně rýsovaly temně zelené kopečky, v jejichž stínu odpočívala jako v kolébce malá vesnička. Slunce obléklo celou krajinu do zlatorudého pláště protkaného teplými paprsky. Nastavil jsem pohodlně tvář slunci a pomalu pomaličku jsem přestával vnímat okolí...

Pojednou se zdálo, že se vlnící moře obilí mění v neustále se hemžící malé človičky. Človičky byli pilní. Chopili se náradí a začali opracovávat půdu, na které vybudovali překrásné stavby, pole i lesy. Pomáhali si a vesele při tom zpívali, aby jim šla práce od ruky. Vedle mě se někdo potichounku zasmál. Otočil jsem se. Po svém boku jsem spatřil malé děvčátko v režných bílých šatičkách. Pozorně jsem si je prohlížel. Dívka svými upřímnými očima sledovala s láskou človičky a dávala pozor, aby byli šťastní a svobodní. Spolu s ní jsem znovu začal tiše pozorovat spokojené lidičky.

Avšak v tom náhle odněkud přiletěl jako zlá předzvěst silný jedovatý vítr a začal si pohrávat s dívčínými lesklými hustými prameny. Vítr otrávil celé ovzduší. Človičkové pomalu zaraženě umlkávali a nenávidně pohlíželi jeden na druhého, jako by za vítr mohl. Zahřmělo a na obloze se začal zvedat hrozivý stín plný nenávisti. Z ničeho nic byl všude. Jako ohromný drak svými černými křídly beznaděje zastřel každý kousíček nebe. Drak výhruzně zařval a plamenem války zapálil srdce človičků. Človičky se najednou změnili. Jejich oči odrážely šílený lesk, touhu cosi získat, i kdyby měli zabít. Drak zařval podruhé. Řev tentokrát zazněl jako povel do války a človičky ho uposlechli. Chopili se zbraní a bezohledně začali kolem sebe šířit smrt. Ničili vše, co se jim postavilo do cesty.

Zoufale jsem se díval na tu spoušť. V tom jsem uslyšel tichý vzlykot. Otočil jsem se po dívence a velice jsem se vylekal. Změnila se k nepoznání. Z jejich překrásných očí padaly třpytivé slzy na krví potřísněné, roztrhané a ušpiněné šaty. Plakala, protože měla ráda všechny človičky stejně a nechtěla, aby se mezi sebou zabíjeli. Zavřel jsem zničeně oči. Nechtěl jsem vidět bolestnou smrt človičků. Náhle se vše uklidnilo. Už je konec, pomyslí jsem si. Zvědavost mi přeci nedala a opatrně jsem se rozhlédl. Co to? Srdce mi poskočilo radostí. Černý stín se stáhl! Človičky jako by najednou prohlédli a všimli si, kolik zlého způsobili. Musí to alespoň trochu napravit. A tak se pustili do práce.

Dlouho předlouho jim však trvalo, než svět začal vypadat částečně jako předtím. Avšak človičky, jak se hojily

šrámy jimi způsobené, zapomínali, jaké to bylo hrozné, když zuřila válka, a temný stín začal opět růst... Děvčátko tedy sešlo mezi ně a ukazovalo jim své zakrvavené šaty, ale marně. Človičky neposlouchali. A stín se pomalu vkrádal do jejich srdcí, až... „NE!“ vykřikl jsem a prudce jsem otevřel oči. Všude kolem mě již byla tma. Nejspíš jsem usnul, avšak teď jsem si toho nevšímá: „NE! Človičky, vzpamatujte se! Válka je strašná. Vzpomeňte si! Minulost musí být stále živá! Nenechte ji umřít, vždyť zapomenete, jak hrozná válka je, a ve své nevědomosti zničíte svět. Nezapomínejte!“

Zuzana Matysová: Vždyť my si taky chtěli jenom hrát!

**15 let, ZŠ Ladova, Litoměřice,
(2. kategorie, 2. místo)**

Příběh mého prapradědečka

**Michaela Procházková, 14 let, ZŠ Kolín,
(1. kategorie, 4. místo)**

Můj prapradědeček se jmenoval Václav Kamínek a narodil se 8. 11. 1881 v Ovčárech u Kolína do rodiny místního sedláka. I přes to, že vyrůstal v rodině, která měla rozsáhlé polnosti, vyučil se zedníkem. Jako zedník se podílel i na stavbě divadla a mostu přes Labe v Kolíně.

Za 2. světové války působila na Kolínsku politická strana Sociálně demokratická, která byla zapojena do protifašistického odboje. Prapradědeček se stal jejím členem, a to se mu stalo 2. března 1943 osudným. Byl zatčen a posléze převezen do Malé pevnosti v Terezíně. Tam následkem způsobu žití či nežití prodělal zápal plic a růži v obličejí. V té době mu bylo již 62 let a jeho zdraví bylo značně podlomené. Vězni museli v tábore pracovat, a tak i prapraděda měl úkol v bramborárně, škrábat brambory. To nikterak jeho zdravotnímu stavu nepomohlo. Byla to práce v mokru a v zimě. V Terezíně byl

do konce roku 1943, potom byl převezen na Pankrác. Německá okupační správa v pankrácké věznici za 2. světové války zřídila vyšetřovací vazbu gestapa. K nemilosrdným rozsudkům docházelo v místnosti s rozlehlým stolem, za nímž seděl lékař a „soudci“ – lidé rozhodující o životech druhých. Tady tak nedůstojně skončily životy tolika lidí – tolika mnohdy nevinných lidí!

V roce 1944, 31. května, je nečekaně propuštěn, aby byl 1. 10. 1944 znovu zatčen a souzen v Litoměřicích. Litoměřický koncentrační tábor byl zřízen jako zdroj pracovní síly pro sousední nacistickou podzemní továrnu Richard. Tábořem prošlo asi 14 000 vězňů. Protože prapraděda byl zedník, hodil se na zednické práce. Panovaly zde nelidské podmínky a prapraděda zde musel přežít.

Syn prapradědy můj pradědeček MUDr. Josef Kamínek to nehodlal nechat jen tak a spojil se se soudcem, který prapradědu obhajoval u soudu v Litoměřicích, a ten mu pro záchranu otce poradil, aby poslal otcovy lékařské zprávy vězeňskému lékaři. Podařilo se a prapraděda byl „dvakrát“ vyřazen z pochodu smrti a tím mu onen vězeňský lékař zachránil život. Prožil si krušné chvíle, vůbec netušil, jestli přežije. Štěstí stálo na jeho straně – „přežil“.

Dne 28. 4. 1945 je propuštěn, vyhublý váží 52 kg, ale je svobodný. Ještě 10 let po propuštění může hospodařit a žít v Ovčárech. Zemřel v březnu 1955.

V každém případě, i když Terezín nepatřil mezi nejhorší koncentrační tábory, protože zde nebyly plynové komory, a pozdější uvěznění na Pankráci a v Litoměřicích muselo být pro prapradědu velmi psychicky vyčerpávající, my musíme doufat, že se nic podobného již nebude opakovat.

Lidskost

**Zuzana Šimicová, 15 let,
3. Základní škola Prokopa Velikého, Kolín
(1. kategorie, 6. místo)**

V učebnici dějepisu máme fotografii německého vojáka, který padl v Berlíně během 2. světové války. Tato fotografie je známá po celém světě, a přesto nikdo neví jméno tohoto muže. Proč by měli? Kdyby měli znát jméno každého mrtvého člověka z 2. světové války, zbláznili by se. Statisíce, miliony jmen. Muži, ženy, děti. Mladí i staří, zdraví i nemocní. Tolik bolesti, tolik teroru, tolik strachu. Svět vřískal v agonii. Byl to svět buď/a nebo.

Chlapcům byli brány kostky a výměnou za ně se jim do rukou dostaly pušky a samopaly. Modely letadélek vystřídala opravdová. Ve vzpomínkách nalézali jen matčiny slzy. Bylo běžné, když desetiletí kluci zapomínali abecedu jen proto, aby si v hlavě udělali místo na to, jak krok za krokem sestrojít bombu. Zahodili dětství dříve, než si z něho něco stačili vzít.

Ženy se děsily dne, kdy ve schránce nenajdou psaní od manžela či syna a nechtěly ani pomyslet, co by to znamenalo. Nikdo a nic o vás neprozradilo tolik, jako žlutá hvězda se 4 písmenky. Člověk cítil, jak smrt vyseďává v koutě a odpočítává mu poslední vydechnutí, jako lev připravený vrhnout

**Kateřina Hrádková: Roztříštěná
16 let, Střední škola obchodu a služeb,
Teplice, (3. kategorie, 3. místo)**

se na kořist. Smrt chodila všude s ním a vše mu brala. Dokonce i naději. A jestli v té době ještě nějaká naděje existovala, pak jen v beznadějných slibech lásky. Možná měla (a má) smrt pravdu. Je kruté dávat naději tam, kde by žádná být neměla. Vede to jen ke zklamání, rozhořčení a zuřivosti.

Nemohli jste nikomu věřit a v některých chvílích ani sami sobě. Všechno to bylo propojené. Hitler to chápal, chápal to lépe než mnozí. Bez víry není naděje, bez naděje není víra, bez důvěry není láska, bez lásky není důvěra. Odstraňte jedno z toho a celý lidský domeček z karet se zřítí.

Všichni mrtví – ať už vojáci, židé nebo jen náhodní lidé, kteří se ocitli ve špatnou dobu na špatném místě – byli něčím syny nebo dcerami. Byli to bratři nebo sestry, otcové nebo matky. Měli své životy a rodiny, které se vinou jednoho jediného muže s podivně zastřiženým knírkem roztříštili na tisíc kousků. Měli svá jména. A i když se později ta jména změnila na čísla, uvnitř byli stále těmi stejnými lidmi, jakými vždy bývali. Měli něco, co je pojilo s jejich milovanými, něco, co jim doopravdy nemohl nikdy vzít. Jméno bylo součástí toho, kým byli. Jména byla důležitá. Všichni, kteří se modlili a prosili o vše, co si jen lidská srdce mohla vymyslet, všichni ti lidé, byli sice ohnuti, ale nezlomení.

Lidskou rasu nezničí nějaká obrovská přírodní katastrofa ani návštěva z jiné galaxie. Lidstvo zničí lidstvo. *My jsme lidstvo.* Zničíme se navzájem. Vincit qui patitur. Zvítězí ten, kdo vytrvá.

„Jom-ha-Šoa“ – Den památky obětí holocaustu v Českém Brodě

Jako každý rok jsme si i letos 12. dubna připoměli památku obětí holocaustu. Tuto tradici u nás na gymnáziu v Českém Brodě zavedla paní profesorka Špoková s panem profesorem Josefem Volvovičem. Přestože paní profesorka u nás již neučí, povedlo se nám tradici udržet. Tento den byl zvolen, protože v roce 1943, tedy před 75 lety, bylo zahájeno povstání ve varšavském ghettu a podle pohyblivého židovského kalendáře připadá na 27. den měsíce nisanu.

Na začátku velké přestávky jsme se sešli před budovou gymnázia, kde byl již připravený sbor a moderátoři celé akce – já a Michal Ransdorf. Na zahájení jsme spolu všechny přítomné přivítali, obzvláště pak pamětnici, paní Alenu Heřtusovou. Michal všem vysvětlil, proč jsme se sešli, a já jsem poté přečetla několik faktů o tom, co se před 75 lety stalo v Osvětimi a Terezíně. Po mé prosbě Michal všem zúčastněným přečetl překlad písně Shalom Chaverim, kterou vzápětí školní sbor s novými posilami zazpíval.

Následně byl požádán pan profesor Vladimír Mrvík, aby vystoupil s předem připraveným slovem o holocaustu. Jeho slova ještě více napomohla silné atmosféře se smutným podtónem, která mezi početnými diváky panovala, nejvíce se o ní ale zasloužilo čtení jmen židů z našeho nejbližšího okolí, kteří zemřeli během holocaustu v některém z koncentračních a likvidačních táborů. Spolu s Michalem a našimi dalšími dvěma spolužáky jsme jich přečetli šedesát pět.

Po nás opět nastoupil sbor pod taktovkou pana profesora Jana Kašpara a zazpíval ještě dvě hymny – izraelskou Hatikvu a českou hymnu, u které byli samozřejmě všichni vyzváni, aby se ke zpěvu přidali.

Na závěr už jen Michal pronesl několik děkovných vět směrem k profesorům Volvovičovi, Mrvíkovi, Kašparovi a sboru a vyzval paní Alenu Heřtusovou, jestli by nám na konec nechtěla něco sdělit. Ta se ujala mikrofonu a vzpomněla si ještě na několik jmen, která v seznamu chyběla. Řekla nám také o štěstí svých rodičů a jí samotné, když se živi dostali z terezínského tábora, v té době jí bylo pouhých 22 měsíců, tudíž si z toho téměř nic nepamatuje, jen snad jednu vzpomínku, o kterou se s námi podělila.

Na konci zazněla Michalova silná slova:

„... rád bych zdůraznil jednu věc, slyšíte nějaká taková velká čísla (v jakých se pohybují počty obětí holocaustu), ale ona to nejsou pouhá čísla nebo cifry. Je to mnohem víc. Každý z nich měl okruh své rodiny, přátel, kteří svého blízkého oplakávali, všechno to byli lidé jako my.“

Nepochybuji, že jeho poslední věty na mnohé z nás zapůsobily, a to je smyslem této akce. Připomínat si nelidské zločiny, jež byly spáchány na židech, a nezapomínat na ně, aby se tato historie již nikdy neopakovala.

Anna Králová, studentka gymnázia v Českém Brodě

Slavnostní odhalení monumentu v Památníku Terezín

Michal Stránský,
text i foto

V pondělí 4. června byl slavnostně odhalen poblíž krematoria za přítomnosti zástupců Evropského židovského kongresu umělecký objekt Aleše Veselého nazvaný Zákon nezvratnosti. Monument byl zhotoven na přání Evropského židovského kongresu a je věnovaný Památníku Terezín a obětem šoa. Byl instalován již v lednu 2015 u příležitosti kongresu *Let my people live (Nech můj lid žít)* – více v *TI* č. 73.

Na slavnosti odhalení promluvili Moshe Kantor, prezident Evropského židovského kongresu, Petra Smolíková, náměstkyně ministra kultury, Jan Roubínek, ředitel Památníku Terezín, Daniel Meron, velvyslanec Státu Izrael, Doris Grozdanovičová, přeživší a pamětnice života v Terezíně, která ve svém projevu mimo jiné zmínila náš časopis a svou práci v redakční radě a která také sklidila zvláště mohutný potlesk, Bodo Ramelow, ministerský předseda Svobodného státu Durynsko, a Petr Papoušek, předseda Federace židovských obcí.

Na závěr se pomodlil rabín Karol E. Sidon. Sled projevů byl zpestřen hudební vložkou v podání Dominiky a Jiřího Hoškoviých.

Dominika a Jiří Hoškovi

Moshe Kantor

Jan Roubínek

Doris Grozdanovičová

Aleš Veselý: Zákon nezvratnosti

Daniel Meron

Zákon nezvratnosti

Objekt symbolizuje základní židovskou zkušenost napříč věků od biblických dob. Zobrazuje útlak zažívaný židovským lidem v průběhu dějin a židovskou odpověď na něj ve formě odpovědnosti za to, aby historie a poučení z ní plynoucí nezůstaly většinou společností nikdy zapomenuty. Technicky je kámen umístěn v kovovém rámu špičkou dolů tak, že vyvolává pocit pádu a umožňuje divákovi vžít se do poselství, které zprostředkuje. Objekt vyjadřuje i další symbolické významy, například biblickou větu „oltář, který mi postavíš, bude z neotesaného kamene, neboť nástrojem jej znesvětiš“, větu, která v sobě nese rozpor mezi dokonalostí božího stvoření symbolizovanou neotesaným kamenem a světskou všedností nástrojů odrážející tragédii šoa. Právě z toho důvodu je kámen zachován v nedotčené podobě – aby skutečně zachytil rozměr, váhu a tíhu tohoto břemene.

Objekt Zákon nezvratnosti Aleše Veselého je jeho poslední prací.

Zpracováno podle prospektu Památníku Terezín

Vařit se musí s láskou

Z dětství si pamatuji několik přísloví, které mně rodiče při různých příležitostech říkali.

Na první stránce svého deníčku mám od mámy vzkaz do života: „Bud' vždy poctivá a čestná, je to krásný a hřejivý pocit.“ Nuže, pocit je to hezký, ale jednoduché to není.

Na další stránce táta vymaloval barevného kohouta a napsal: „Ranní ptáče dál doskáče“... Určitě měl pravdu, ale když jsme s bratrem povyrostli, bránili jsme se těmto a jiným radám básničkou od Ludvíka Aškenázyho, čímž jsme prolamovali argumenty rodičů.

MUDROSLOVÍ

Jednoho dne se člověk doví,
že se stal příslušníkem generace.
Začíná nosit štráfokované košile
nebo koňský ohon
nebo svazek Rimbauda
nebo zlatý křížek
nebo klobouk s širokou krempou
nebo kytaru a kecky.
Tatínek nám nerozumí,
je z jiné generace.
Myslí si, že člověk
má chodit brzy spát a vstávat včas.
Ranní ptáče dál doskáče.
Vzdělání je moc.
Bez práce nejsou koláče.
Láska hory přenáší.
Bude-li každý z nás z křemene...
Jak se do lesa volá...
Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu...
Kdo jinému jámu kopá...
A nevyklánějte se z okna,
mluvit s řidičem zakázáno
a nechod'te s cizím pánem.

A vůbec,
dejte si bacha. Ano?
Každá nová generace by mohla
nastoupit zcela zocelená
tatínkem a dědečkem.
Ale ona to chce pokaždé vyzkoušet
od začátku.

Proč jsem začala příslovími, když se chci podělit o své pocity, které mám při návštěvách Domova seniorů ŽOP v Praze na Hagiboru?

Jsem šťastná, že takový domov máme, že je tam o starší členy obce moc hezky postaráno, že mají kde být, když se o sebe nemohou postarat sami doma.

Navštěvuji na Hagiboru některé známé, co mohly být nebo byly kamarádky mé mámy a slyším od nich smutné stesky, že jídlo, které v Domově dostávají, není dobré a příliš se nedá jíst. Dobré prý není proto, že je neslané, nemastné a neokořeněné, takže není chutné.

Mluvila jsem o tom již s panem ředitelem Hagiboru, který nesouhlasí, sám na obědy chodí a jídlo mu chutná (nevím, zda dostává to, co se rozváží na pokoje). Mluvila jsem o tom také s tajemníkem ŽOP a FŽO a dalšími, všichni se dušují, že to jinak nejde. Nejhorší je pro mne fakt, že jídlo na Hagiboru je velmi drahé, všichni ho musí plně hradit, a většina toho, co se rozveze po pokojích se vrací nedojedené a zřejmě se vyhazuje!

A teď se tedy vracím k těm příslovím. Když jsem se vrtala v jídle, říkala máma, co by za to dali, když v koncentráku neměli co jíst a že: „Člověk nežije proto, aby jedl, ale jí, aby žil“ a táta zase říkal, že: „Vařit se musí s láskou“ a oba se shodovali na tom, že vyhazovat jídlo je hřích.

Chtěla bych také prolomit argumenty kompetentních lidí a prosím tímto o zahájení debaty na téma kuchyně a způsobu stravování v Domově. Navrhuji vznik stravovací komise, která by dle mého názoru byla potřebná.

Hlásím se do ní za Tereziňskou iniciativu dobrovolně.

Věra Baumová

**Tereziňská
iniciativa**

Vydává Tereziňská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, 601 122 818, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz.
Redakční rada: Eva Fantová, Zoja Franklová, Doris Grozdanovičová, Anna Lorencová, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účet: v CZK: 59433011/0100.
Číslo 91 vyšlo v červnu 2018.

MK ČR E 10779